

„APROB”
/semnat/
Maia BĂNĂRESCU
Avocatul Poporului pentru drepturile copilului

**RAPORT PRIVIND VIZITA PREVENTIVĂ
PENITENCIARUL
NR.11 Bălți
08 iulie 2021**

Raportul a fost elaborat de
angajații Direcției drepturile copilului din cadrul Oficiului Avocatului Poporului:
- Tamara TENTIUC, Șef direcție, Direcția drepturile copilului OAP
- Veronica ZMEU, consultant principal, Direcția drepturile copilului OAP
- Andrei LUPUȘOR, consultant superior, Direcția drepturile copilului OAP
- Victor SOLOMON, consultant, Direcția drepturile copilului OAP

A. INFORMAȚII GENERALE DESPRE VIZITĂ

În conformitate cu prevederile art. 1, 11 lit. i), j), n), 17 și 24 alin. (2) din Legea cu privire la Avocatul Poporului nr.52/2014, dispozițiile pct. 8 din Regulamentul de organizare și funcționare a Oficiului Avocatului Poporului aprobat prin Legea nr.164/2015 și acțiunea 1.9. (subacțiunea 1.9.5 și 1.9.14) din Planul Direcției drepturile copilului pentru anul 2021 privind: Monitorizarea implementării recomandărilor-cheie înaintate de APDC în rapoartele tematiche: ” Evaluarea respectării drepturilor copiilor aflați în detenție în legătură cu urmărirea penală sau executarea pedepsei” și ”Respectarea dreptului la învățătură a deținuților minori din instituțiile penitenciare” s-a desfășurat vizita preventivă la Penitenciarul nr.11 Bălți (în continuare P-11).

Scopul vizitei:

Evaluarea nivelului de implementare a recomandărilor Avocatului Poporului pentru drepturile copilului privind asigurarea respectării drepturilor copiilor deținuți în Penitenciarul nr. 11. Asigurarea dreptului copilului de a-și exprima liber opinia asupra oricărei probleme care îl privește, prevederi reglementate în art. 12 al Convenției ONU cu privire la drepturile copilului.

Standarde de monitorizare:

- 1) Convenția ONU cu privire la drepturile copilului
- 2) Recomandările Comitetului ONU pentru drepturile copilului 2019
- 3) Comentariul General nr. 2 (2002): Rolul instituțiilor naționale independente pentru drepturile omului în promovarea și protecția drepturilor copilului
- 4) Comentariul General nr. 5 (2003): Măsuri generale de punere în aplicare a Convenției privind Drepturile Copilului (art. 4, 42 și 44, paragraful 6)
- 5) Comentariul General nr. 8 (2006): Dreptul copilului la protecție împotriva pedepselor corporale și a altor forme de pedeapsă crude sau degradante (art. 19; 28, paragraful 2; și 37, inter alia)
- 6) Comentariul General nr. 10 (2007): Drepturile copilului în justiția juvenilă
- 7) Comentariul General nr. 12 (2009): Dreptul copilului de a fi ascultat
- 8) Comentariul General nr. 15 (2013): Dreptul copilului de a se bucura de cel mai înalt standard realizabil de sănătate
- 9) Comentariul General nr.19 (2016) privind bugetarea publică pentru realizarea drepturilor copilului
- 10) Convenția europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante din 1987, precum și rapoartele Comitetului European pentru Prevenirea Torturii (CPT) privind situația din Republica Moldova

- 11) Rezoluția CES nr.663 C (XXIV) din 31/07/1957 privind Ansamblul de reguli minime pentru tratamentul deținuților
- 12) Recomandarea Comitetului de miniștri ai statelor membre, referitoare la Regulile penitenciare europene REC (2006)
- 13) Rezoluția ONU nr.43/173 din 09/12/1988 privind Principiile pentru protecția persoanelor aflate sub orice formă de detenție sau închisoare
- 14) Rezoluția ONU A/RES/57/199 din 18/12/2002 privind Protocolul opțional la Convenția împotriva torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante
- 15) Regulile ONU de la Beijing privind Ansamblul regulilor minime cu privire la administrarea justiției pentru minori
- 16) Codul de executare / Statutul Executării pedepsei de către condamnați
- 17) Normele CPT

NOTĂ: Aspectele relatate în Raportul de vizită descriu exclusiv situația din perioada monitorizării!

B. ASPECTE GENERALE DESPRE INSTITUȚIE

Penitenciarul nr.11-Bălți este amplasat în municipiul Bălți, str. Ștefan cel Mare 78 „a”, fiind considerat izolator de urmărire penală.

Capacitatea maximă a instituției este de 311 persoane. La momentul vizitei, în P-11 se dețin circa 258 de persoane.

C. COOPERAREA

În procesul derulării vizitei, administrația P-11 a manifestat deschidere și cooperare, oferind suportul necesar. Reprezentanții OAP nu au avut restricții la accesul în instituție, registre și spațiile de detenție. Angajații OAP au discutat cu administrația P-11, angajații și nemijlocit cu minorii deținuți din instituția penitenciară.

Membrii echipei de monitorizare au inspectat inclusiv, celulele unde sunt plasați cei 5 tineri deținuți și anume, celula nr. 13; și nr.14, precum și sala de studii, biblioteca, boxele de plimbare din instituție, cabinetul psihologului, încăperea de preparare a hranei, cabinetele medicale și încăperea de depozitare a produselor alimentare.

D. CONDIȚIILE DE DETENȚIE

În cadrul vizitei de monitorizare au fost văzute celulele în care sunt plasați tinerii deținuți: nr. 13 și nr.14. În celula nr. 14 sunt plasate 4 persoane, iar în celula nr.13 este plasată o persoană.

Minorii se dețin în celule separate de persoanele adulte, dar se află pe același etaj cu deținuții maturi, ceea ce favorizează comunicarea între copii și adulți și transmiterea diferitor obiecte sau hrană.

În cadrul discuțiilor, tinerii au menționat că, de fapt, în celula nr. 14 sunt plasați 5 persoane (*unul din minori fiind plasat temporar în celula nr. 13, deoarece se află în carantină*).

Prin urmare, în celula nr. 14 este prezent fenomenul suprapopulării, ceea ce nu corespunde standardelor internaționale și naționale privind respectarea spațiului personal pentru fiecare deținut.

Foto_OAP_P-10_08/07/2021

În acest context, reiterăm prevederile Rezoluției Parlamentului European din 05 octombrie 2017 nr.2015/2062 (INI) referitoare la sistemele penitenciare și condițiile din închisori, prin care se indică că: Supraaglomerarea instituției aduce o atingere gravă calității condițiilor de detenție, activitățile disponibile, îngrijirea medicală și psihologică, contribuie la radicalizare, are efecte negative asupra sănătății și bunăstării deținuților, constituie un obstacol în calea reabilitării sociale, reintegrării și supravegherii deținuților, și contribuie la crearea unui mediu periculos, complicat și nociv, inclusiv pentru personalul penitenciarului, iar acest fapt devine și mai grav în cazul copiilor.

În celulele vizitate, s-a constatat lipsa mobilierului necesar pentru toți deținuții, cum ar fi: dulapuri, noptiere, iar cel prezent este deteriorat. Condițiile de detenție sunt nesatisfăcătoare, saltelele, pernele sunt murdare, iar ca suport pentru saltele servesc bucăți deteriorate din plăci de lemn.

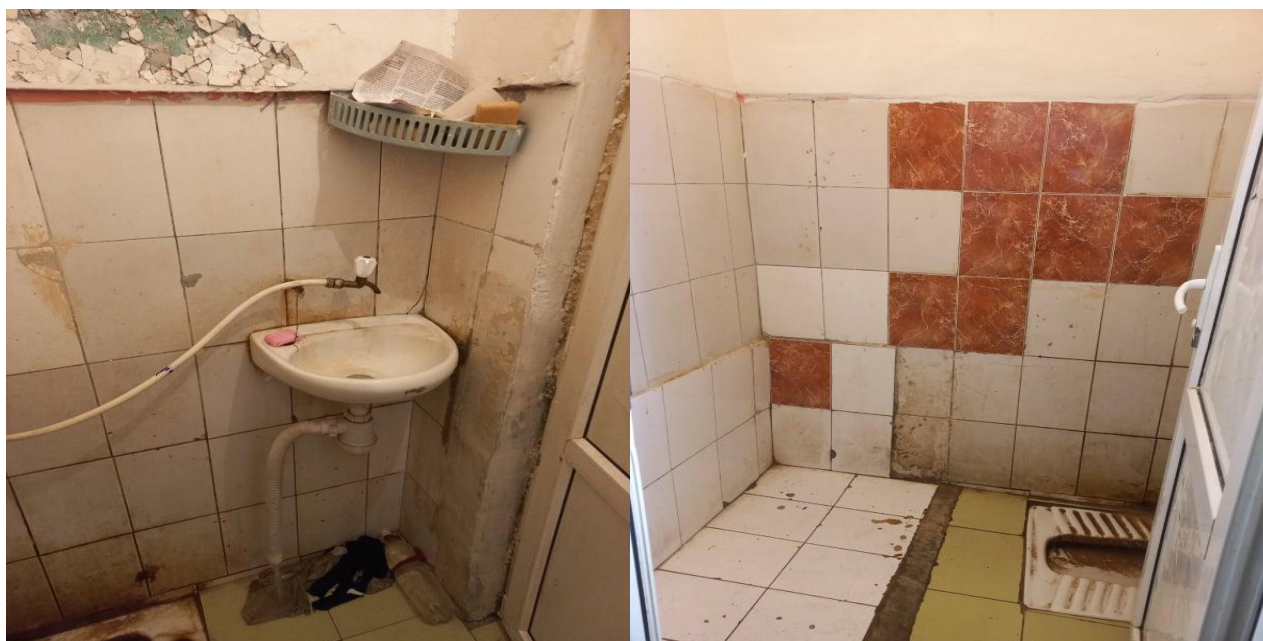
Din observațiile făcute în cadrul vizitei celulelor dar și din discuțiile cu copiii se constată lipsa produselor de igienă personală, minori menționând că tot necesarul le este asigurat de către familie.

Foto_OAP_P-10_08/07/2021

De asemenea, se constată că nu este asigurată protecția deținuților, fiind prezente pericole pentru sănătatea minorilor, cum ar fi:

- echipamente sanitare uzate, cu care copiii își pot cauza diferite leziuni;
- blocurile sanitare din celule sunt insalubre, murdare și defectate;
- ușile de la blocurile sanitare sunt deteriorate;
- ventilarea proastă în încăperea, din care cauză persistă un miros neplăcut;
- lipsa substanțelor de igienizare și dezinfectare a suprafețelor din wc-uri (*de către administrație se oferă foarte rar, dar care nu sunt nici suficiente nici eficiente*).

Foto_OAP_P-10_08/07/2021

Inspectând celulele au fost observate pachete de țigări, constatându-se faptul că tinerii au acces la produse din tutun, acesta fiindu-le asigurat pe diferite căi, inclusiv, de către adulții care se dețin în celulele apropiate și cu care minorii comunică intens.

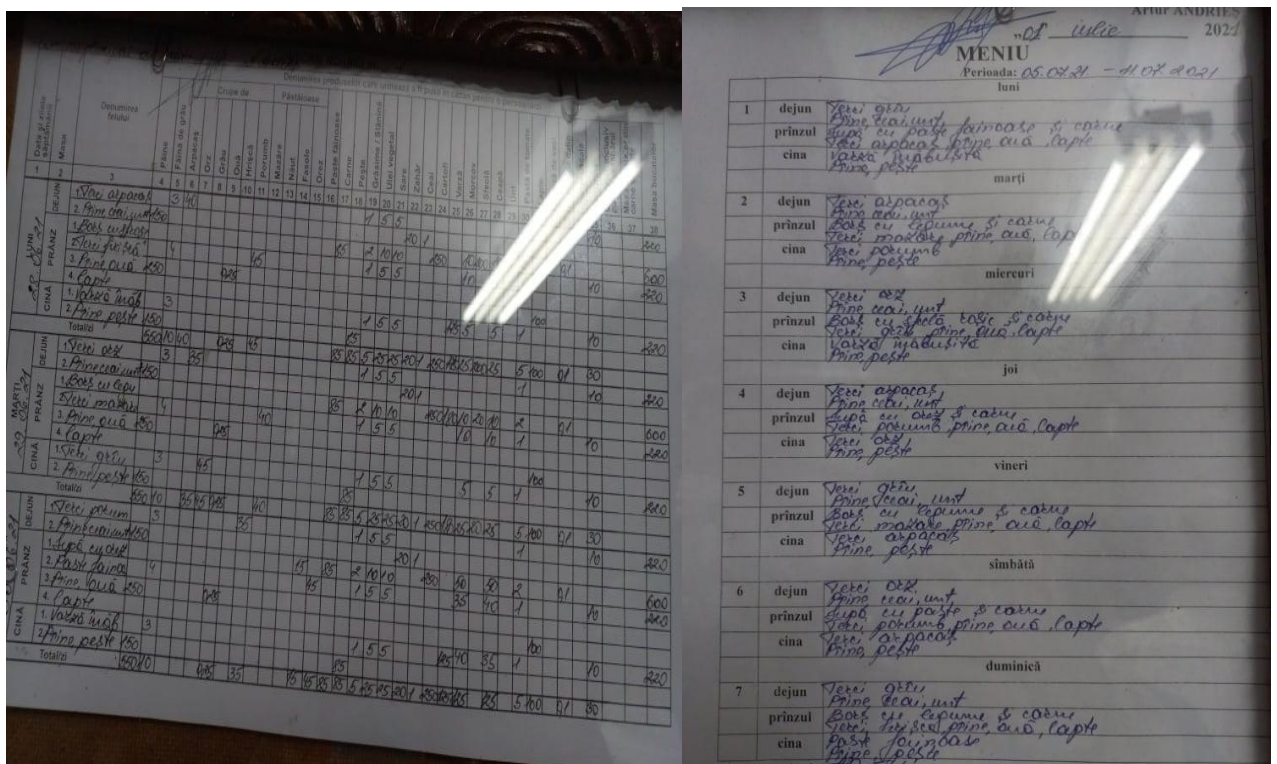

Foto_OAP_P-10_08/07/2021

În discuțiile purtate cu deținuții, unii au menționat că nu primesc necesarul de la administrația penitenciarului pentru igiena personală (săpun, hârtie igienică, pastă și periută de dinți, detergent, șampon, etc.). Tinerii au menționat că de către instituția penitenciară le sunt oferite doar unele din produsele enumerate invocând calitatea proastă a acestora în deosebi a săpunului, care nu poate fi folosit pentru spălarea hainelor, deoarece are un miros

urât. Minorii au menționat că necesarul de produse igienice, haine, încălțăminte, albituri, tehnica permisă, le este asigurat de către familie sau le obțin de la deținuții maturi din celulele învecinate. Mai dificilă se atestă situația deținuților care nu au familie sau aceasta se află într-o situație materială precară.

Totodată, se invocă și calitatea joasă a mâncării, din care motiv, minorii au afirmat că în mare măsură nu consumă alimentele oferite de instituție. La fel, deținuții au invocat, lipsa unui meniu diversificat și adaptat la necesitățile de creștere și formare a acestora. Din meniul zilnic, totalmente lipsesc fructele și legumele în stare proaspătă.

Foto_OAP_P-10_08/07/2021

În cadrul vizitei, au fost văzute și boxele pentru plimbare, care fiind inspectate s-a observat că, sunt dotate parțial cu acoperiș de protecție în caz de ploaie, ninsoare sau soare, dar sunt mici ca dimensiuni și sunt slab dotate (în unele este lipsă totală) cu echipamente sportive și de recreere.

În cadrul discuțiilor avute cu copiii, aceștia au menționat că sunt scoși la plimbare de 2 ori în zi, o oră dimineața și o oră seara.

Tinerii au menționat că stau în boxele pentru plimbare împreună cu deținuții maturi, unde discută intens cu aceștia.

Foto_OAP_P-10_08/07/2021

În contextul celor menționate, reamintim prevederile art. 37 lit. c) din Convenția ONU cu privire la drepturile copilului și Comentariul General nr. 10 (2007) Drepturile copilului în justiția juvenilă, prin care se stipulează: "Fiecare copil privat de libertate va fi separat de adulți. Statul trebuie să stabilească facilități separate pentru copiii privați de libertate, care să includă personal, politici și practici distincte, centrate pe copii, ceia ce ar asigura bunăstarea și capacitatea lor viitoare de a rămâne fără infracțiuni și de a se reintegra".

E. ACTIVITĂȚI OCUPAȚIONALE

Discutând cu reprezentanții instituției de detenție dar și nemijlocit cu copiii referitor la realizarea dreptului la educație, s-a menționat că pe parcursul anului de studii 2020-2021, procesul educațional s-a desfășurat în format online, cu prezența fizică, în sala de studii, doar a copiilor încadrați în procesul educațional.

Din cei 5 tineri deținuți în prezent în penitenciar, nu toți au fost încadrați în procesul educațional pe parcursul anului de studii 2020-2021. Copiii, care la momentul venirii în instituție aveau finalizate studiile la nivel gimnazial, nu au fost informați despre posibilitatea de a-și continua studiile în treapta liceală, în perioada aflării în detenție. Restul copii care nu au fost încadrați în procesul educațional au menționat că au venit deja la finalul anului de

studii, însă, oricum, administrația instituției penitenciare le-a permis să asiste la orele de studii iar minorii au acceptat, deoarece oricum nu au alte ocupații și nu sunt încadrați în alte activități.

În acest sens, s-a atestat că rămâne incertă situația privind asigurarea procesului educațional la nivel liceal, pentru elevii care deja au absolvit nivelul gimnazial și doresc să-și continue studiile, în următoarea treaptă.

Prin urmare, e relevant de menționat că potrivit Regulilor de la Havana, statul trebuie să depună toate eforturile pentru a facilita accesul copiilor aflați în detenție la programe educaționale adecvate. Educația trebuie asigurată în afara instituțiilor de detenție, în școli publice atunci, când acest lucru este posibil și, în orice caz, de către profesori calificați prin programe integrate în sistemul educațional al țării astfel, încât după eliberare copilul să își poată continua studiile fără dificultăți.

În cadrul discuțiilor, tinerii au menționat că își doresc să participe la cursuri de dezvoltare profesională, însă nu au această posibilitate în instituția penitenciară. La acest subiect, administrația instituției penitenciare, a invocat că nu sunt desfășurate cursuri de dezvoltare profesională din următoarele motive: P-11 nu dispune de spații libere și nu sunt alocate mijloace financiare pentru aceste necesități.

În acest sens, Comentariul General nr. 10 al Comitetului ONU cu privire la drepturile copilului indică că: "Fiecare copil de vârstă școlară obligatorie are dreptul la o educație corespunzătoare nevoilor și abilităților sale și concepută pentru a-l pregăti pentru întoarcerea în societate; în plus, fiecare copil ar trebui, atunci când este cazul, să beneficieze de instruirea profesională în ocupații susceptibile, să-l pregătească pentru viitorul loc de muncă".

În contextul monitorizării nivelului de realizare a dreptului la educație a copiilor aflați în P.11 s-au constatat mai multe probleme și anume:

- copiii nu cunosc orarul lecțiilor, acesta nu este afișat nici în sala de clasă nici în celulă;
- copiii nu dispun de rechizite școlare, și alte materiale informaționale, necesare la lecții;
- lecțiile se desfășoară cu deținuți din diferite clase;
- lecțiile amânate, ulterior nu se recuperează;
- elevii nu dispun de manuale.

Cu referire la asigurarea cu rechizite și alte necesități pentru desfășurarea procesului educațional, administrația P-11, a relatat că acestea sunt procurate din bugetul instituției destinat doar pentru birotica necesară administrației, iar în acest sens a evidențiat că în bugetul instituției nu sunt prevăzute finanțe pentru asigurarea necesităților specifice copiilor, inclusiv pentru realizarea dreptului la educație.

Vizitând sala de studii, s-au observat următoarele aspecte problematice:

- sunt manuale doar la unele discipline și acestea nu corespund curriului și nici vârstei (manuale pentru clasa I –IV-a);

- majoritatea cărților pentru lectură nu sunt în grafie latină;
- lipsa materialelor informative suplimentare sau alte necesități pentru buna desfășurarea a procesului educațional, care ar influența la facilitarea însușirii materiei predate sau ar fi mai atractiv și motivant pentru copil.

Foto_OAP_P-10_08/07/2021

Deținuții au relatat că seara preferă să citească cărți, însă biblioteca nu dispune de cărțile solicitate de aceștia. Vizitând biblioteca, s-a constatat că este dotată cu cărți, ziare și alte materiale informative, dar majoritatea cărților nu sunt în grafie latină. Încăperea în care se află biblioteca este foarte mică și are un aspect neatractiv. Majoritatea cărților fiind din donațiile unor persoane. Discutând cu bibliotecara aceasta a menționat că deținuții minori nu manifestă interes pentru a lectura cărțile disponibile, deoarece acestea sunt vechi și depășite după conținut. Angajatul instituției penitenciare a relatat că, la moment, biblioteca dispune doar de un set de cărți noi, care au fost obținute din donațiile oferite instituției penitenciare.

Conform Normelor Organizației Națiunilor Unite pentru protecția minorilor privați de libertate, adoptate de Adunarea Generală în rezoluția sa 45/113 din 14 decembrie 1990, stipulează că „Fiecare instituție de detenție trebuie să asigure accesul la o bibliotecă corespunzător dotată cu cărți și reviste atât pentru învățat, cât și pentru recreere și adecvate pentru minori, care trebuie încurajați și ajutați să le folosească.”

Foto_OAP_P-10_08/07/2021

Realizarea deplină a dreptului la educație pentru copiii aflați în custodia statului, rămâne a fi unul esențial în dezvoltarea potențialului precum și pentru reintegrarea acestuia cu succes în societate. În acest sens, Convenția ONU cu privire la drepturile copilului stipulează obligația statului de a depune toate eforturile pentru a facilita accesul tuturor copiilor aflați în detenție la educația corespunzătoare și de a crea condiții adecvate pentru buna desfășurarea acesteia.

F. DREPTUL LA ÎNTREVEDERI ȘI FAMILIE

În scop de protecție, reieșind din situației creată de pandemie, administrația instituției penitenciare a restricționat întrevederile cu familia și rudele deținuților. Comunicarea copiilor a fost asigurată prin intermediul apelurilor telefonice, de două ori pe săptămână, cu durata de 20 minute, precum și prin intermediul software-ului Skype.

În cadrul vizitei, tinerii au comunicat că au posibilitatea de a trimite scrisori, dar nu preferă să le scrie, deoarece obișnuiesc să discute telefonic cu familia.

Foto_OAP_P-10_08/07/2021

Din convorbirile cu tinerii s-a constatat că unii nu au posibilitatea să telefoneze acasă din cauza lipsei cartelei speciale pentru telefon, deoarece nu dispun de surse și posibilități financiare pentru a o procura. În explicarea situației, angajații instituției au argumentat că în acest scop nu sunt alocate resurse financiare, fiecare deținut rezolvându-și problema după posibilități. Situația respectivă, este contradictorie recomandărilor Avocatului Poporului, de a fi mărit numărul discuțiilor telefonice din contul vizitelor care nu au loc, în această perioadă, constatându-se că nu au fost identificate soluții și nici alte oportunități în acest sens.

În contextul dat, Comentariul General nr. 10 al Comitetului ONU cu privire la drepturile copilului indică că: "Fiecare copil privat de libertate are dreptul de a menține contactul cu familia prin corespondență și vizite. Pentru a facilita vizitele, copilul ar trebui să fie plasat într-o unitate cât mai aproape de locul de reședință al familiei sale. Circumstanțele excepționale care pot limita acest contact ar trebui să fie clar descrise în lege și să nu fie lăsate la aprecierea autorităților competente".

Totodată, Comitetul atrage atenția statului și la Regulile Organizației Națiunilor Unite pentru protecția minorilor privați de libertate, adoptate de Adunarea Generală în rezoluția sa 45/113 din 14 decembrie 1990. Comitetul îndeamnă statele părți să pună în aplicare pe deplin aceste reguli, luând în considerare, de asemenea, în măsura în care este relevant, Normele minime standard pentru tratamentul deținuților (Normele de la Beijing).

G. ASPECTE PRIVIND ASISTENȚA MEDICALĂ

În cadrul audierilor, deținuții au comunicat probleme ce țin de respectarea dreptului la sănătate. Unii tineri au invocat că frecvent au dureri de cap și spate, dereglări ale somnului, iar pentru diminuarea simptomelor li se oferă doar pastile pentru durere de cap și uneori li se administrează injecții. Au fost deținuți care au reclamat probleme respiratorii, de ordin

psihiatric și neurologic, menționând că anterior, aflându-se la libertate au primit tratamentul corespunzător, dar în instituția de detenție nu li se oferă careva tratament.

În cadrul interviului tinerilor, unii au relatat că mai bine nu comunică ce îi deranjează, deoarece oricum nu sunt examinați corespunzător și nu primesc asistența necesară din partea medicului.

La fel, ca și în Penitenciarul nr. 10 și nr. 13, se atestă că deținuții nu sunt informați clar și pe înțelesul lor asupra problemei de sănătate pe care o au și tratamentul pe care este necesar să-l urmeze, ceea ce duce la nerespectarea dreptului pacientului de a fi informat.

În cadrul vizitei, au fost văzute toate 6 blocuri medicale. Potrivit informației prezentate de asistența medicală, în cadrul instituției penitenciare P-11, activează: medic generalist, rengenolog, ftiziatru, ginecolog, stomatolog, un farmacist și un laborant rengenolog, iar în prezent sunt funcții vacante de medic specialist generalist și medic psihiatru.

Foto_OAP_P-10_08/07/2021

În acest context, este de remarcat că lipsa psihiatrului sau al altui specialist nu poate constitui un impediment la acordarea asistenței medicale corespunzătoare, deoarece apariția problemelor de sănătate nu poate fi un factor controlat sau programat, problemele de ordin medical necesită intervenție rapidă. Asistența medicală rămâne a fi o necesitate stringentă care nu suportă amânare sau neglijare, acest fapt fiind totalmente în detrimentul interesului superior al copilului și asigurării bunăstării acestuia, care include și sănătatea acestuia.

La acest compartiment, Avocatul Copilului reiterează prevederile Convenției ONU cu privire la drepturile copilului care obligă statul de a oferi ajutor, protecție și întreaga asistență, inclusiv, medicală și reabilitare în plan psihologic atât de esențiale pentru copil.

H. UZUL DE FORȚĂ ȘI ALTE MIJLOCE SPECIALE

Urmare a sintezelor operative, Oficiul Avocatului Poporului, doar în perioada primului trimestru 2021, a înregistrat 20 cazuri de incidente față de minorii aflați în detenție în instituțiile penitenciare nr. 10, nr. 11, nr. 13 și nr. 16, precum: violența din partea adulților, ridicarea obiectelor interzise din celule, aplicarea forței fizice pentru nesupunere, minor cu leziuni adus de poliție, arsură termică, tentative de automutilare, etc.¹

În cadrul vizitei efectuate de către reprezentanții Oficiului Avocatului Poporului, administrația P-11, a explicat că nu au fost aplicate mijlocele speciale sau forța asupra minorilor aflați în detenție. Conflictele apărute sunt soluționate prin discuții și compromisuri. Lucrătorul medical a relatat că, de cele mai dese ori, proveniența leziunilor și cauzele automutilării, sunt acțiuni întreprinse de către deținuți ca dezacord cu sentința de condamnare, iar toate cazurile sunt înregistrare în registre.

¹ <http://ombudsman.md/news/siguranta-in-sistemul-penitenciar-in-perioada-ianuarie-martie-2021/>

Foto_OAP_P-10_08/07/2021

În cadrul discuțiilor purtate cu tinerii din P-11, aceștia au afirmat că nu s-au automutilat și nu le-au fost cauzate careva leziuni, deși informațiile operative susțin contrariul.

Avocatul Poporului pentru drepturile copilului este îngrijorat de numărul mare de incidente cu minorii care se află în instituțiile penitenciare și la care se atestă leziuni corporale cauzate în circumstanțe și motive necunoscute. Este de evidențiat că în asemenea situații, de către instituția de detenție, examinarea acestor cazuri se limitează doar la documentarea formală a incidentului. Faptul că minorul subscrie ”că nu are pretenții către administrație” reprezintă pentru instituția de detenție, cel mai important temei de a nu iniția examinarea cauzelor.

Avocatul Poporului pentru drepturile copilului consideră că pentru excluderea oricăror interpretări nejustificate, în scopul diminuării acestui fenomen și prevenirii pe viitor, se necesită o examinare detaliată a fiecărui caz în parte, cu întreprinderea măsurilor care se impun, și responsabilizarea celor care se fac vinovați.

În acest context, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului atenționează asupra faptului că pe perioada aflării copilului în custodia statului, administrația penitenciarului este responsabilă de integritatea fizică/psihică și însuși de viața acestor minori.

I. MECANISMUL FAȚĂ DE NEGLIJARE

Minorii deținuți invocă frecvente cazuri de neglijare și ignorare a solicitărilor din partea angajaților instituției spre exemplu: sistemul de canalizare nu funcționează, din care motiv în cameră persistă miros specific; televizorul este defectat de mult timp; lipsa produselor de igienă personală; atitudinea și comportamentul angajaților; lipsa iluminării în blocurile sanitare, etc.

În acest context, lipsa instalațiilor corespunzătoare și a obiectelor de igienă, periclitează sentimentul de demnitate umană a copiilor deținuți, incomodează evoluția personalității, afectează în mod direct dreptul la viață privată care în consecință pot produce sechele psihologice asupra acestora. Doar condiții de detenție compatibile cu respectarea drepturilor copilului, raportate la interesul superior al acestuia sporește crearea unui climat favorabil dezvoltării personalității. Se necesită întreprinderea măsurilor de urgență întru îmbunătățirea condițiilor materiale de detenție a minorilor aflați în custodia statului.

Din cele relatate de către deținuți, s-a constatat că tinerii nu beneficiază de asistență psihologică corespunzătoare vârstei și nevoilor. Deținuții nu beneficiază de evaluarea și asistența pentru reabilitarea necesară.

În instituția penitenciară activează 2 psihologi, aceștia au invocat că acordă deținuților asistență psihologică, în grup și individual și desfășoară activități tematice, dar care nu sunt suficiente pentru susținerea și reabilitarea minorilor. Psihologii au evidențiat că majoritatea minorilor au nevoie de programe complexe de asistență, dar reieșind din numărul mare de deținuți, toată asistența se limitează doar la discuții cu deținuții.

Unii dintre deținuți au invocat că de cele mai dese ori merg la psiholog, acesta fiind oportunitatea de a ieși din celulă, deoarece nu au nici o ocupație și nu sunt încadrați în nici un fel de alte activități.

Conform Regulilor de la Beijing, tinerii cazați în instituții de detenție vor primi ajutorul, protecția și întreaga asistență pe plan social, educativ, profesional, psihologic, medical și fizic care le poate fi necesară în funcție de vârstă, sex, personalitate și în interesul dezvoltării lor armonioase.

În cadrul vizitei s-a constatat că acești tineri nu sunt antrenați în activități, programe eficiente de resocializare pentru a fi reintegrați cu succes în societate/comunitate, aceștia ajung să nu aibă elementarul de cunoștințe de interacțiune cu mediul social. Din spusele tinerilor, rezultă că careva programele sau activități de informare despre boli sau despre

impactul negativ al tutunului și a altor substanțe interzise asupra sănătății, în cadrul instituției, nu sunt desfășurate.

Ca și în instituțiile penitenciare, anterior vizitate, într-o situație de vulnerabilitate accentuată sunt deținuții care nu au în comunitate, neavând de la nimeni nici un suport și nici o susținere materială sau morală. După ispășirea perioadei de detenție, tinerii revenind în comunitate, fără studii finisate, fără loc de muncă, lipsă de experiență, lipsa surselor de venit, lipsa suportului material, financiar dar și psihologic, urmare a lipsurilor și problemelor, reintegrarea cu succes a acestora în comunitate și revenirea la un mod normal de trai, practic este imposibilă.

Lipsa oportunităților sociale, oricât de modeste, a locurilor de muncă și stigmatizarea socială sunt problemele invocate cel mai des de copiii care au fost eliberați și care s-au întors în instituțiile de detenție.

Avocatul Poporului pentru drepturile copilului îndeamnă statul să revadă mecanismele naționale de protecție și integrare a copiilor care au ispășit pedeapsa penală, astfel, încât acestea să corespundă cerințelor lor vitale, pentru a deveni membri activi ai societății. Statul trebuie să elaboreze un mecanism de protecție, pe lângă cel de control post-detenție, instituit prin Instituția Națională de Probațiune, pentru a ajuta copiii vizați să se integreze mai ușor în mediul social.

Ombudsmanul Copilului constată rezerve esențiale admise de către administrația instituției penitenciare în încălcarea prevederilor art. 19 și 39 din Convenția ONU cu privire a drepturile copilului, atenționând în acest sens, asupra implementării recomandărilor precedente înaintate, la acest compartiment.

J. ACCESUL LA JUSTIȚIE ȘI DREPT LA INFORMARE

În cadrul discuțiilor, majoritatea deținuților au susținut că în procesul de judecată au beneficiat de asistență juridică garantată de stat dar nu sunt mulțumiți de calitatea acesteia, reclamând că avocatul care a asistat, nu a oferit asistența necesară. Deținuții au menționat că se văd cu avocatul doar în cadrul ședinței de judecată. Tinerii invocă că nu sunt informați pe înțelesul lor despre drepturile procesuale și căile de atac care pot fi folosite.

În contextul dat, reiterăm prevederile Convenției ONU cu privire la drepturile copilului (art. 12 (2) și art. 40 (2) (b) (ii)) și Comentariul General nr. 10 al Comitetului ONU cu privire la drepturile copilului, care indică că: ”Copilului i se va da posibilitatea de a fi ascultat în orice procedură judiciară sau administrativă care îl privește, fie direct, fie printr-un

reprezentant sau un organ competent, în conformitate cu regulile de procedură din legislația națională. Copilului trebuie să i se garanteze asistența juridică sau orice alt fel de asistență în vederea formulării și susținerii apărărilor sale. Copilul trebuie să primească asistență corespunzătoare gratuită, cum ar fi avocați experți sau profesioniști în paralegal, dar acea persoană trebuie să aibă cunoștințe și înțelegeri suficiente despre diferitele aspecte juridice ale procesului de justiție juvenile și trebuie să fie instruită pentru a lucra cu copiii care intră în conflict cu legea.

Copilul și persoana care-l asistă trebuie să aibă timp și facilități corespunzătoare pentru pregătirea apărării sale. Comunicările dintre copil și asistența acestuia, fie în scris, fie oral, ar trebui să aibă loc în astfel de condiții încât confidențialitatea acestor comunicări să fie pe deplin respectată în conformitate cu garanția prevăzută la articolul 40 paragraful (2) litera (b) punctul (vii) din CDC și dreptul copilului de a fi protejat împotriva interferențelor cu intimitatea și corespondența sa (art. 16 din CDC)".

K. ASPECTE PRIVIND ARESTUL PREVENTIV ÎNDELUNGAT ÎN P-11

În cadrul vizitei, s-a constatat că, din cei 5 tineri plasați în P-11, doar unii dintre aceștia sunt în arest preventiv.

În urma interviuării deținuților, s-a constatat că, un deținut se află în arest preventiv în P-11 de 2 săptămâni, iar altul de aproximativ 2 luni jumătate.

Aspectul principal care necesită a fi subliniat este deținerea tinerilor în P-11 împreună cu persoane adulte, fapt care are repercusiuni negative asupra tinerilor, deoarece sunt influențați de către adulții preveniți, și ca rezultat minorii pot fi atrași în subculturile criminale, chiar dacă aparent sunt separați între ei.

Cu referire la acest aspect, angajații instituției penitenciare au vorbit despre necesitatea creării unui penitenciar în care să poată fi plasați doar minori, fiindcă separarea deținuților minori în celule nu poate exclude totalmente interacțiunea cu deținuții adulți, ci doar o limitează.

Un alt aspect care nu trebuie neglijat este faptul că minorii sunt profund afectați psihologic din cauza că nu văd finalitatea cauzelor penale, examinarea acestora fiind tergiversată.

În acest sens, Comitetul ONU cu privire la drepturile copilului, ia act cu îngrijorare de faptul că, copiii suferă în detenție preventivă luni sau chiar ani, ceea ce constituie o încălcare gravă a articolului 37 litera (b) din CDC, fiind recomandate identificarea alternativelor care trebuie să fie disponibile, iar privarea de libertate să fie doar ca măsură de ultimă instanță. Utilizarea acestor alternative trebuie structurată cu atenție pentru a reduce și utilizarea detenției preventive, mai degrabă decât „lărgirea plasei” copiilor sancționați.

În plus, statele părți ar trebui să ia măsuri legislative și de altă natură corespunzătoare pentru a reduce utilizarea detenției preventive. Folosirea arestului preventiv ca pedeapsă încalcă prezumția de nevinovăție. Legea ar trebui să precizeze în mod clar condițiile care sunt necesare pentru a stabili dacă să plaseze sau să păstreze un copil în arest preventiv, în special pentru a-și asigura prezența la procedurile judiciare și dacă este un pericol imediat pentru sine sau alții. Durata arestării preventive ar trebui să fie limitată de lege și să facă obiectul unei revizuirii periodice.

L. RECOMANDĂRI

1. Elaborarea și punerea în aplicare a unei politici integrale de justiție juvenilă, care să nu limiteze realizarea dispozițiilor specifice cuprinse în articolele 37 și 40 din CDC, ci să ia în considerare și principiile generale consacrate în articolele 2, 3, 6 și 12 și în toate celelalte articole relevante al CDC, precum articolele 4, 19 și 39, precum și principiile fundamentale ale justiției juvenile.

2. Promovarea unei politici naționale și integrale de justiție juvenilă, a altor standarde internaționale, în special, Normele minime standard ale Națiunilor Unite cu privire la administrarea justiției juvenile („Normele de la Beijing”), Normele Națiunilor Unite cu privire la protecția minorilor lipsiți de libertate („Normele de la Havana”) și Orientările Națiunilor Unite cu privire la prevenirea delincvenței juvenile („Orientările de la Riyadh”).

3. Instruirea tuturor profesioniștilor implicați în administrarea justiției juvenile și stabilirea de reguli, reglementări sau protocoale care să îmbunătățească tratamentul egal al copiilor aflați în detenție. Toți profesioniștii implicați în administrarea justiției juvenile să aibă cunoștințe despre dezvoltarea dinamică și continuă a copiilor, ceea ce este corespunzător bunăstării lor și formele omniprezente de violență împotriva copiilor.

4. Elaborarea și desfășurarea unor programe de asistență și consiliere psihologică, speciale pentru minori.

5. Acordarea sprijinului necesar și întreprinderea măsurilor pentru oferirea asistenței corespunzătoare copiilor în eforturile lor de reintegrare în societate și în asumarea unui rol constructiv în societate.

6. Stabilirea unor obiective de reabilitare și justiție restaurativă în relațiile cu copiii deținuți în care interesul superior al copilului să prevaleze, în toate deciziile luate în contextul administrării justiției juvenile, astfel încât dreptul copilului la dezvoltare să fie pe deplin respectat și asigurat.

7. Ascultarea și promovarea opiniei copiilor aflați în detenție în mod liber și în toate problemele care îl afectează, fapt ce ar favoriza realizarea unor reforme reale cu rezultate palpabile.

8. Tratarea copiilor aflați în detenție cu demnitate, ceea ce înseamnă:

- tratament care este în concordanță cu sentimentul de demnitate și valoare al copilului;
- tratament care întărește respectul copilului pentru drepturile omului și libertățile altora;
- tratament care ține cont de vârsta copilului și promovează reintegrarea copilului și asumarea acestuia unui rol constructiv în societate;
- respectarea demnității copilului impune interzicerea și prevenirea tuturor formelor de violență în tratamentul copiilor în conflict cu legea.

9. Realizarea Recomandărilor Comitetului ONU cu privire la drepturile copilului indicate în Observațiilor finale emise în cadrul examinării celui de-al patrulea și al cincilea raport periodic combinat, prezentat Republicii Moldova:

- să asigure reprezentarea juridică, prin personal calificat și independent, a copiilor aflați în conflict cu legea, în etapa incipientă a procesului și pe toată durata procedurii juridice;

- să asigure că detenția copilului este utilizată doar în ultimă instanță și pe o perioadă cât mai scurtă, fiind examinată periodic în vederea anulării, că **copiii sunt deținuți separat de adulți, inclusiv în cazul detenției înainte de proces, și că condițiile de detenție respectă standardele internaționale, inclusiv alimentație adecvată, exerciții fizice și activități în aer liber suficiente, acces la servicii de educație și sănătate, inclusiv consiliere psihologică, și să interzică detenția în izolator a copiilor în toate situațiile.**

10. Realizarea Recomandărilor privind cel de-al treilea raport periodic al Republicii Moldova, adoptate în cadrul reuniunilor 1600 și 1602 din 27 și 28 noiembrie 2017 de către Comitetul împotriva torturii, se accentuează că „Republica Moldova trebuie să-și intensifice eforturile pentru a aduce condițiile din locurile de detenție la standardele internaționale, cum ar fi Ansamblul de reguli minime ale Națiunilor Unite pentru tratamentul deținuților (regulile Nelson Mandela), inclusiv prin **asigurarea condițiilor materiale și de igienă adecvate pentru deținuți, inclusiv iluminare naturală și artificială suficientă, sisteme de canalizare și instalații sanitare adecvate, inclusiv veceuri și dușuri, încălzirea celulelor, ventilare suficientă, calitatea și cantitatea adecvată a mâncării, așternuturi, paturi și obiecte de igienă personală, îngrijire medicală, activități în aer liber și vizite ale membrilor familiei**”. Orientările Consiliului Europei privind justiția în interesul copilului, adoptate de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei, 17 noiembrie 2010;

11. Urgentarea finalizării construcției noului bloc al Penitenciarului nr. 10 Goian, în vederea asigurării de condiții adecvate, inclusiv, pentru copiii aflați în detenție preventivă.